

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

13. De scandalo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

alterum per accidens siue passiuum Datum iuxta
duplex, vel inductiuum ad peccatum in genere
ris, consilio, iussu, vel proprie inductiuum suapte
tura occasionem praebens peccati, idque vel ob
uè, vt si coram alijs die interdicto carnes comes
vel in genere causae materialis; vt si Principium
bellanti pecunias concedas, sine consilio. Nec
est ad peccatum scandali, vt ruina proximi sequa
fed satis est, si sequi possit, ex opere suapte
cum circumstantiis considerato.

Scandalum passiuum (acceptum) est, cum &
ter operantis intentionem & praeter naturam op
alter occasionem peccandi accipit. Diuiditur
scandalum pusillorum, quod ex ignorantia vel
mitate prouenit, vt in scandalum Phariseo
quod ex mera malitia ortum habet.

3 Assert. 1. Nullo casu licitum est, alteru
ducere iussu vel consilio expressè vel tacitè
quod ab eo sine peccato fieri non potest. Sa
tur ex Matth. 8. *Va homini, &c.* Ratio, qu
pugnat praeepto negatiuo iuris naturae, *Ne
ximum in peccatum inducas.* Quare talis induc
semper mala, & contra Charitatem & mi
cordiam.

Exinde resolues non esse licitum, vt petas
dote, qui iurisdictione caret, vt te ab
ne licitum, vt alterum inuites ad bibendum
que ad ebrietatem, quia haec omnia sine pec
to non possunt fieri. Esto sint ipsi parati ad bib
dum vel ad peccandum, & tu non causa sis
mali propositi, causa es tamen peccati secund
executionem.

Assert. 2. Ad peccandum materialiter

cooperari licitum est, requisitis 3. conditionibus. 1. Ut cooperatio secundum se moraliter bona vel indifferens sit. 2. Ut bona intentione fiat. 3. Ut proximi peccatum impedire nequeas vel non debeas. Ita Dominus Deus ex debita dispositionis & providentia sua lege, in genere causae efficientis concurrat, non praeveniendo, sed concomitando ad opus materiale peccati. Et vxor tenetur reddere debitum coniugi voto castitatis obstricto, si eum aliter à proposito auocare non possit. Peccauit tamen si scienter contraxit cum tali, quia talis dispensatio fuit iniuriosa Deo. Et parochus tenetur Eucharistiam porrigere excommunicato & haeretico occulto, si publice potest. Et Confessarius tenetur Communionem praebere petenti, licet eius indispositionem ex Sacramentali Confessione cognitam habet.

NB. Catholicus ob consuetudinem loci licite cum haeretico contrahit. Licet enim sacerdos, ut publicus minister non debeat ministrare Sacramenta indignis, tamen sponsum ut priuata persona tum potest, qui vititur iure naturali contractus celebrandi, cui ratio sacramenti accessorie coniuncta est.

Eodem modo licet in ciuitatibus, vbi permittitur maioris mali vitandi causa, meretricibus domos locare, pro lupanari permissiue; item fas est, amicum qui violandi ieiunij gratia ad cauponem diuertere cogit, domum secum abducere, & coenam ministrare hospitalitatis gratia. Item fas est, in ciuitate, in qua Catholici mixtim cum haeticis viuunt, die interdicto carnes in Caupona apponere

V 2

postu-

postulantibus , posito, quod alij sint appo-
ri, &c.

NB. Irato & furioso ensẽm præbere potes, si
liquin te esset occisurus.

NB. Catholicus non potest pagum Catholicum
vendere hæretico principi, nisi grauiissima necessitas
vrgeat, ob scandalum & periculum animarum, quod
rum maior ratio habenda, quam temporalium con-
modorum.

Cooperatio materialis ad peccatum, quanto
motior est, tanto facilius ob causam rationalem
mittitur: V. C. fundere campanam concessum esse
cet aliqui ab utriusque ad hæresim, sed longè grauior
cessitas requiratur, vt liceat pulsare ad conciones
reticorum; quia tale opus valde propinquum ac-
se ad hæresim ordinatur. Si tamen V. C. ædificum
templo hæretico hætenus seruiuit, fiat Catholicum
& non possit ob necessitatem seruitium suum
gnare, potest absolui & manere, si promittat, quod
quam primum rerum statum mutare poterit, mutet
absit scandalum & virtualis professio falsæ fidei,
manifestum sit, quod ministeria pulsandi, afferendi
panem & vinum, solum fiant materialiter, tanquam
indifferentia, & non quatenus ordinantur ad ex-
tia hæreticorum.

Vnde vlt. ius resolues. 1. Christianis captiuis
cessum remigare in Turcarum triremibus contra
Christianos, & arma afferre, quia necessitas & metus
mortis exculant, & alij essent, qui cooperarentur,
quod si verò ex illorum denegatione magna victoria
esset speranda Christianis, teneretur potius mortem
obire, quam remigare, idque ex lege Charitatis.

2. Incolas prouinciæ occupatæ à Tyranno, & ex-
pulso

pulso legitimo Principe, posse excubijs, fessione & contributione iuuare, quatenus opera illa secundum se indifferentia sunt, absq; intentione bellandi, quia si incolæ recusarent, maioribus periculis se exponerent, & existimandum est legitimum principem interim consentire, vt eiusmodi obsequia Tyranno præstent, ad maiora mala vitanda: quæ autem in maius damnum principi aut Catholicæ Religionis oppressionem cessura sunt, ea subditi à Tyranno adacti præstare non possunt, multo minus se iuramento obligare.

3. Fas est patrifamilias famulo vel filio de furto suspecto pecuniam apponere; vt eum depræhensum efficaciter emendet, quia id non est formaliter cooperari ad peccatum, sed materiam peccati ministrando permittere, ad grauius malum impediendum.

4. Fas non est patrifamilias in die ieiunij cœnam ministrare familiæ obligatæ ad ieiunium, quia est cooperatio propinqua, & sine ea, vt ponimus, peccatum probabiliter non committeretur: eodem modo non licet cauponi in ciuitate Catholica extra necessitatem carnes hæretico proponere.

5. Fas non est Pharmacopolæ venenium Cuius vendere, sed solum ad vsum medicinæ vtentibus.

6. Fas est famulo meretricem heri sui in domum intrmittere, &c. quia talis cooperatio est satis remota, non verò fas est literas ad meretricem amatorias adferre, quia hæc vix fiunt sine aliqua inductione mulieris ad peccatum, ideoque speciem lenocinij continent.

Qui exemplo suo, alios V.C. ad furandum monet, duplici peccato se obstrinxit, quare talis circum-

stantia scandali, seu inductionis ad peccatum in confessione explicanda est.

NB. Inductus ad furandum non tenetur ad restitutionem, nisi suasio aut iussio efficax antecesserit, homo alioquin non fuisset furaturus, tunc enim peccat contra Charitatem, etiam contra iustitiam. Eodem modo, si quis occisori ea intentione ea commodasset, ut occideret, tenetur ad restitutionem iniusti damni.

NB. Qui peccat coram alijs absque periculo alios inducendi in peccatum, non peccat peccato scandali. Fieri enim potest, ut vel praesentes tam constantibus sint in virtute, ut non scandalizentur, veliam fieri potest, ut praesentes nihilominus sint peccati ad peccandum.

Sollicitare foeminam ad peccatum, est circumstantia manifestanda, ut pote notabiliter augens malitiam scandali.

7 Minus peccatum suadere non licet, ut vitetur maius, nisi illud minus sit pars, formaliter aut virtualiter contenta in maiori peccato. Tunc enim suadere non inducit hominem ad peccatum, sed abducit a parte peccati, cum a toto auertere non possit. Erubescit minus malum, non quia malum, sed quia minus seu diminutio mali, quae bona est, quia formaliter non comparatiue mala. V.C Si quis animo debeat adulterium committere, suadere potest ei, ut possit cum soluta (si alio modo abduci non possit, sed non cum hac soluta, sed in genere) fornicetur: quia malitia fornicationis formaliter in adulterio continetur tanquam pars in toto.

NB. Loth non induxit filias ad peccatum sed permissiue se habuit erga Sodomitas.

NB. Ad

NB. Acta tyranni valida sunt propter consensum populi.

Scandalum passiuum, seu merè acceptum ex nostra operatione permittere possumus, si rationabilem operandi causam habeamus. Ratio, quia permissio scandali passiuo repugnat præcepto affirmatiuo virtutis misericordiae, vt spirituales proximi ruina impediatur vel tollatur; id autem non semper obligat, sed circumstantijs certis occurrentibus. V. C. si non possis habere celebrantem alium, nisi concubinarium die festo; si autem possis habere sacerdotem bonum, non debes accipere concubinarium: quia charitatis, & misericordiae lege obligamur, sicut proximi alia incommoda; ita etiam peccata tollenda vel impedienda si facile possumus.

Regula.

Si peccatum, quod à proximo committendum timeretur, multum superet in genere suo, quantitatem damni nostri, tunc lex Charitatis postulat, vt opus intermittamus, & propriū damnū tēporale, maiori spirituali damno proximorum posthabeamus; dummodo scandalū ex mera malitia non proueniat.

Vnde resolues: Abrahamum excusandum à peccato, qui vt vitam propriam tueretur, dixit Saram uxorem suam sororem esse, permitiendo, vt Ægyptij occasionem acciperent, mulierem rapiendi, cuius pudicitiae confidebat. NB NB.

Praelatus Ecclesiae interdum debet exactionem debitorum differre ob scandalum infirmorum non item propter scandalum Pharisaicum, siue ex malitia, quia praelatus, (Tutor) non est absolutus dominus bonorum Ecclesiae, vt arbitrato suo possit remittere.

10 Mulier aliquanto tempore domi se continere debet, & die etiam festo semel atque iterum à missarum dirione abstinere, si sciat ex aspectu suo adolescentem ob infirmitatem scandalum passurum.

NB. Fœmina debet omittere peccatum in confessione, ex quo intelliget Confessarium (si aliter confiteri non licet) graue scandalum passurum esse. Et coniugata potest intermittere ieiunium, si intelligit maritum occasionem grauis dissidij inde accepturum: Ratio, quia concurrente duplici præcepto vno legis naturalis de impedienda spiritali rui proximi; alteri positivo de ieiunando, aut confessionis integritate seruanda; maius & fortius est naturale.

11 Excessus in corporis ornatu per se loquendo, est peccatum tantum veniale, sicut excessus in apparatus conuiuiorum, & ædificiorum; Ratio, quia quantum aliquid non est per se malum, sed indifferens, excessus in appetitu, vel usu illius (deposita omni malitia extrinseca) non est nisi veniale, V. C. fucis vti, modo absit intentio alios incitandi ad turpem amorem. Vti vesti muliebri viro in comœdijs nullum peccatum, ex leuitate veniale tamen potest fieri mortale per accidens ob scandalum.

NB. Mulier peccat mortaliter, si sciat aliquo lapsurum in mortale ob aspectum eius & pulchritudinem luxu vestium; item si habitus eius sit turpis, & per se ac directè ad libidinem prouocans; item si inducat morem nudo pectore incedendi, secus si sit
moris.